

Srbi u hrvatskoj popularnoj kulturi (3)

Serijal tekstova Srbi u hrvatskoj popularnoj kulturi pokušaće da progovori o uticaju pripadnika srpske zajednice u masovnoj kulturi nekad i sad, kao i da odgovori na pitanja mogu li kulturni i estradni sadržaji menjati stereotipe i predrasude.

Od **Nikola Milojević** - сентембар 24, 2021

Foto: Jutjub/snimak ekrana

U prvom delu feljtona [definisali smo pop kulturu](#), a u drugom naveli neke od [primera uticaja Srba u masovnoj kulturi Hrvatske](#). Na samom kraju dotakli smo se i devedesetih godina prošlog veka kada je rat promenio sve, a takva situacija u dobroj meri vlada do danas. Srbi se na televiziji, u filmovima, stripovima i generalno javnom prostoru u to vreme najčešće prikazuju kao karikaturne ličnosti, najčešće sa kokardama i bradama kao pratećim sadržajima. Situacija je danas nešto relaksiranija, ali to ne znači da nema govora mržnje, koji utiče, kako na publiku, tako i na same pripadnike srpske zajednice pa mnogi od njih, čak i ako se bave javnim poslom, retko o tome progovaraju.

Tamara Opačić je novinarka nedeljnika Novosti iz Zagreba i autorka publikacije „Proizvodnja drugoga“ te nekoliko biltena koji analiziraju govor mržnje prema Srbima u javnom prostoru Hrvatske. Ona kaže, da su negativne pojave u društvu, kao što su diskriminacija, fizičko nasilje i govor mržnje upućen srpskoj zajednici u Hrvatskoj, a reč je o pojavama koje svoje korene dominantno imaju u ratnim devedesetima, nesumnjivo, kako tada, tako i danas, uticale na prikriivanje, prečutkivanje, a u radikalnijim slučajevima i asimilaciju, odnosno svojevrsnu negaciju nacionalnog identiteta.

– Ratnih godina to su pojedine osobe, pogotovo one prisutnije u javnosti, prepoznale kao način – ma šta svako od nas mislio o tome činu – da s jedne strane zadrže vlastite poslove, a s druge i da spasu živu glavu. Naime, kao reakcija na pobunu dela srpskog stanovništva, tada celokupna srpska zajednica u Hrvatskoj biva označena kao remetilački faktor i peta kolona. Nacionalistička histerija, koja je u nebrojenim slučajevima imala i elemente hajke, dosegla je tolike razmere da je deo tzv. mejnstrim medija sve Srbe tada doslovno nazivao četnicima, agresorima, dok su oni pak opskurniji objavljivali i njihove adrese stanovanja. Neki od takvih slučajeva završili su i sa smrtnim ishodom. A to je tek mali deo negativnih primera: setimo se samo dodeljenih otkaza, prisilnih zatvaranja, pa i nekažnjenih ubistava. Iako se nakon promene vlasti 2000. i potom početka pregovora za ulazak u EU atmosfera u hrvatskom društvu donekle relaksirala, antisrpski sentiment celo je vreme tinjao negde u pozadini, tako da se za njim, pogotovo s političkih nivoa, posezalo „po potrebi“ – govori Tamara Opačić.

Preko noći postala „persona non grata“

Neki od istaknutih ljudi sa javne scene kasnije su govorili o tome šta su sve preživljavali devedesetih godina prošlog veka. Jedna od njih je i glumica **Gordana Gadžić** koja je **Bojanu Munjinu** iz nedeljnika Novosti [2018. godine ispričala](#) šta su sve ona i njen suprug takođe veliki glumac **Ivica Vidović** tih godina proživljavali u Dubrovniku i Zagrebu.

– Dve nedelje pred premijeru predstave u Dubrovniku glumica istog pozorišta pokrenula je harangu protiv Ivice i mene serijom tekstova u dubrovačkim novinama, u sprezi s delom tadašnjih uticajnih krugova u Dubrovniku. Kolege iz pozorišta odbili su javno stati iza nas, njihovo ćutanje, kao i ćutanje svekolike dubrovačke javnosti, koja nije izrodila niti jednu reč javne podrške, bila je ustvari i glasna i jasna. Budući da smo tako preko noći stekli status persone non grata, desetak dana pre premijere odlučili smo napustiti Dubrovnik – ispričala je u tom intervjuu glumica i dodala da je u Zagrebu situacija bila još gora.

– Nakon Dubrovnika vratili smo se u Zagreb, gde nas je tek dočekaio apsolutni muk iz kojeg se mogla iščitati bogata paleta značenja. Tu je počeo pravi košmar. Našli smo se u egzistencijalnom vakuumu, bez ičije podrške, izolovani i obeleženi i ja sam nekoliko meseci morala biti na lekovima. Usledile su godine teške besparice i sve tamo negde do 1996. naš primarni životni zadatak bio je kako preživeti – rekla je Gordana Gadžić.

Pop kultura koja menja stereotype

Medijske hajke i stereotipne prezentacije Srba, ali i drugih manjinskih grupa, smatra novinarka **Tamara Opačić**, dovode do produbljiivanja postojećih nejednakosti i podstiču osećaj straha. Ona dodaje i da postoje i da su postojali primeri koji menjaju stereotype o srpskoj zajednici.

– Pošto sam u tinejdžerskoj dobi i sama pronašla utočište u pank supkulturi, kao jedan od najpozitivnijih primera bih izdvojila anarho-punk scenu, koja je, posebno 1990-ih, bila deo šireg antiratnog pokreta. Iako nije primer iz masovne kulture, smatram da ga je važno istaknuti pošto šira javnost uopšte nije upoznata s njegovim naporima i akcijama. Reč je o mladim devojkama i mladićima koji su svojim angažmanom, bilo kroz pesme, koncerte, proteste ili štampane publikacije, otvoreno kritikovali nacionalističke vlasti i progovarali o svim žrtvama rata, bez obzira na to kojoj strani pripadali. Istodobno su se, vođeni motom „Preko zidova nacionalizama i rata“, međusobno povezivali sa svojim vršnjacima iz Srbije, Slovenije, BiH i drugih zemalja bivše SFRJ – priseća se Tamara Opačić i dodaje neke od pozitivnih primera iz poslednjih godina.

Foto: Jutjub/snimak ekrana

– Što se tiče masovne kulture u Hrvatskoj, čini mi se da Srbi tek poslednjih godina polako postaju tema u njoj: od igranih filmova **Dalibora Matanića** „Zvizdan“ i „Zora“ do dokumentarnih **Gorana Devića** „Na vodi“ i **Nebojše Slijepčevića** „Srbenka“. Reč je o komadima koji prikazuju i „drugū“, odnosno „srpsku“ stranu priče, a njima treba dodati i one koji se na humorističan način poigravaju sa stereotipima te ih na sebi svojstven način nagrizzaju. Recimo, pisac i reditelj **Predrag Ličina** s kom-hororom „Posljednji Srbin u Hrvatskoj“, ili pak reper **Vojko V** kroz stihove „Netko me sabotira / Možda je Vlada / Možda su Srbi / Možda masoni / Netko me sabotira“ – zaključuje Tamara Opačić.

Ovaj tekst je napisan uz finansijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.